

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»**

Кафедра природничо-наукової підготовки

«Кризова психотерапія»
(назва навчальної дисципліни)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки

магістрів

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

Робоча програма навчальної дисципліни «Кризова психотерапія» спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми магістрів для здобувачів вищої освіти VI курсу.

Розробник:

Первий Віктор Станіславович, доктор медичних наук, професор кафедри природничо-наукової підготовки

(вказати ІПБ авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри природничо-наукової підготовки

Протокол від «28» серпня 2020 року № 01

Зав. кафедри

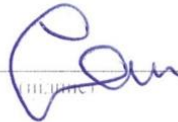
(підпис)

A. O. Теплицька

(прізвище та ініціал)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «28» серпня 2020 року

Гарант освітньої програми

(підпис)

O. S. Самойлов

(прізвище та ініціал)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «31» серпня 2020 року

Завідувач навчально-методичного відділу

(підпис)

I. V. Зеркаль

(прізвище та ініціал)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)		
Мова викладання	українська	
Передумови вивчення навчальної дисципліни (які дисципліни мають передувати вивченню)	ОДЗ 1. 0201 Організація та методика психотерапевтичної, психокорекційної та психореабілітаційної роботи ОДФ 2. 01 «Психологічне консультування окремих категорій клієнтів»	
Курс	6	
Семестр	III	
Загальний обсяг годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
Кількість змістовних модулів	2	
Годин на аудиторне вивчення	40	
Годин на самостійне вивчення	80	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кризова психотерапія» є вивчення і систематизація досягнень вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі кризової психотерапії; формування світоглядних компетенцій медичного психолога, які є пріоритетними в системі медико-психологічної реабілітації пацієнтів з невротичними та психосоматичними порушеннями, що відповідають сучасним гуманістичним тенденціям і державній політиці Української держави.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Кризова психотерапія» є:

- ознайомлення здобувачів другого магістерського рівня з історичними етапами становлення кризової психотерапії;
- оволодіти основними категоріями та поняттями кризової психотерапії;
- вивчення фундаментальних понять проявів психічних порушень;
- узагальнення основних патологічних симптомів й синдромів психічних розладів;
- розгляд уявлень про психосоматичну єдність;
- ознайомити із закономірностями формування та основними властивостями психічних процесів особистості соматично хворої людини, висвітлити проблему спілкування у медичному середовищі, зокрема з пацієнтом та його родичами;
- сприяти вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в колективі;
- ознайомлення з особливостями поведінки пацієнтів з психічними розладами та можливостями психологічної та психотерапевтичної допомоги в структурі комплексного лікування.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Кризова психотерапія» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду **компетентностей**.

Компетентності, що формуються:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК 7. Здатність ухвалювати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СФК 1. Здатність до усвідомлення сутності існуючих психологічних проблем завдяки упредметненню об'єкту осмислення на метапарадигмальному рівні та його розуміння в новій інтегрально-методологічній якості.

СФК 2. Здатність до реалізації психологічної діяльності в етнічному та мультикультурному середовищі.

СФК 3. Здатність до: подолання труднощів міжкультурної взаємодії та медіації конфліктних ситуацій; встановлення причин кроскультурних та етнічних конфліктів, прогнозування ефективності стратегій управління етнічним конфліктом; розробки стратегій подолання перешкод та застосування їх в практиці ділового міжнаціонального спілкування.

Програмні результати навчання:

СПРН 4. Здійснювати психотерапевтичні, корекційні та реабілітаційні заходи, спрямовані на формування навичок психологічного захисту у громадян у кризових ситуаціях.

СПРН 5. Застосовувати професійні знання для розв'язання суперечливих питань у спілкуванні з аудиторіями різних рівнів культури інтересів, цінностей та переконань.

СПРН 6. Здійснювати психологічну діяльність, застосовуючи знання етики іудаїзму, зокрема під час розв'язання конфліктів, психологічного консультування та у психотерапевтичній роботі з представниками єврейського етносу.

У результаті вивчення дисципліни «Кризова психотерапія» студент повинен **знати:**

- фундаментальні основи теоретичної, прикладної та практичної психології;
- закономірності побудови та ефективного впровадження психологічних технологій згідно із запитом конкретного індивіда або групи;
- економічний, нормативно-правовий зміст під час створення установ з надання психологічних послуг різним верствам населення;
- процедуру проведення примирення (фасилітації, переговорів, посередництва, консультації тощо); діагностики ситуації конфлікту;
- про важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.
- основні методи психологічного дослідження в кризовій психології; – кризи і конфлікти в житті людини та способи їх подолання;
- поняття про стрес та його наслідки, стратегії подолання;
- прояви суїцидальних тенденцій та суїцидальної поведінки;
- специфіку прояву посттравматичного стресового розладу;
- особливості переживання вікових, професійних криз;
- методи впливу на людину в лікувальних та профілактичних цілях.

уміти:

- організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову);
- застосовувати на практиці базові інструментальні цінності психології, розуміння соціальних і психологічних наслідків своєї професійної діяльності;

- здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту;
- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати способи їх розв'язання;
- організовувати і надавати психологічну допомогу особистості, що перебуває в кризових ситуаціях;
- використовувати психодіагностичний інструментарій для проведення диференціальної діагностики психічного стану особистості та її психічних реакцій на певні кризові ситуації;
- створювати психологічні просвітницькі програми для підвищення рівня психологічної культури населення;
- координувати зусилля різних організацій психологічної сфери щодо розв'язання психологічних проблем і завдань в інтересах психологічного захисту груп ризику.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні питання етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 1. Методологічні основи та система принципів кризової психотерапії.

Предмет і задачі кризової психології. Кризова психотерапія як одночасно і психологічна і медична наука. Психологічна проблема. Життєва ситуація особистості. Кризовий стан. Принципи психотерапевтичної допомоги в кризових ситуаціях.

Тема 2. Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології та психотерапії, їх семантичний та феноменологічний аналіз.

Поняття про кризу. Критична ситуація. Кризова подія. Психічна травма. Психологічний зміст переживання. Процес переживання стану втрати, смерті близької людини. Основні стадії скорботи.

Тема 3. Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості.

Психологічна допомога. Психологічне консультування. Довгострокова психотерапія. Короткострокова психотерапія. Психопрофілактика. Психологічна реабілітація. Сучасні напрями й організація психологічної допомоги при кризових станах особистості. Раціональна психотерапія. Когнітивна психотерапія. Гештальт-терапія. Гіпноз і трансівні техніки. Екзистенціальна терапія. Метод аутогенного тренування. Метод прогресивної м'язової релаксації. Групова поведінкова терапія.

Тема 4. Психотравмівні і кризові ситуації.

Типи психотравмівних ситуацій. Психотравма. Типи травмівних подій. Типи життєвих ситуацій. Екстремальна ситуація. Гіперекстремальні ситуації. Надзвичайні ситуації. Кризовий стан.

Тема 5. Світовий досвід психотерапевтичної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравмівних ситуацій.

Психологічна допомога постраждалим внаслідок екстремальних ситуацій. Організація допомоги біженцям. Організація психологічної допомоги військово-службовцям, ветеранам та членам їх сімей: досвід США. Організація психологічної допомоги в Ізраїлі. Запобігання та контроль бойового стресу.

Тема 6. Діагностичний інструментарій у реабілітаційному процесі.

Базові принципи психодіагностики постраждалих осіб. Психодіагностика осіб, що пережили травмівну подію. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей. Характеристики психодіагностичних методик. Шкала самооцінювання щодо наявності ПТСР (PCL-M). Шкала оцінювання впливу травмівної події (IES-R). Опитувальник на визначення ризику суїциду. Опитувальник Бека для оцінювання депресії (BDI). Місісіпська шкала оцінювання посттравматичного стресового розладу (Mississippi scale). Напівструктуроване інтерв'ю для оцінювання травмівних переживань дітей. Модифікована шкала оцінювання впливу травмівної події на дітей (CRIES-8).

Змістовий модуль 2.

Прикладні аспекти етнічної та кроскультуральної психології.

Тема 7. Основні принципи надання психотерапевтичної допомоги постраждалим внаслідок психотравмівних ситуацій.

Керівні принципи Міжвідомчого постійного комітету (МПК) з психічного здоров'я та соціально-психологічної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Рівні підтримки психічного здоров'я постраждалих в надзвичайних та екстремальних ситуаціях. Загальні принципи психологічної реабілітації постраждалих в надзвичайних та екстремальних ситуаціях. Психотерапевтична допомога у випадку посттравматичних стресових розладів.

Тема 8. Подолання наслідків психотравми: невідкладна психотерапевтична допомога.

Особливості переживання стресових і травмівних ситуацій. Стадії сприятливого переживання травмівної ситуації. Особливості переживання травмівних ситуацій. Психотравмівні наслідки перебування в екстремальній ситуації. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Складний посттравматичний стресовий розлад. Принципи та алгоритм надання невідкладної психотерапевтичної допомоги.

Тема 9. Психотерапевтична допомога під час горювання.

Горе як природна реакція на втрату. Особливості процесу горювання. Основні теоретичні моделі горювання. Особливості горювання за Коліном Паркесом. Відповідальність та активна участь потерпілих у реабілітаційній програмі. Критерії ускладненої реакції втрати. Психотерапевтична допомога у випадку важкої втрати. Трьохступенева модель допомоги у випадку гострої реакції втрати. Особливості дитячого горювання.

Тема 10. Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані.

Загальнотеоретичні передумови аналізу проблеми суїцидальної поведінки в контексті основних наук про людину. Типологічна схема суїцидальних особливостей. Фактори суїцидальної небезпеки. Індикатори суїцидального ризику. Психотерапевтична допомога потенційному суїциденту.

Підсумковий модульний контроль

Іспит

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	лекції	практ. заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Загальні питання кризової психотерапії.				
1. Методологічні основи та система принципів кризової психотерапії.	4	4		
2. Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології та психотерапії, їх семантичний та феноменологічний аналіз.	10	2		8
3. Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості.	14	4	2	8
4. Психотравмівні і кризові ситуації.	10	2		8
5. Світовий досвід психотерапевтичної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравмівних ситуацій.	12	2	2	8
6. Діагностичний інструментарій у реабілітаційному процесі.	14	4	2	8
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти кризової психотерапії.				
7. Основні принципи надання психотерапевтичної допомоги постраждалим внаслідок психотравмівних ситуацій.	10	2		8
8. Подолання наслідків психотравми: невідкладна психотерапевтична допомога.	10	2		8
9. Психотерапевтична допомога під час горювання.	4	2	2	
10. Особливості надання психотерапевтичної допомоги	12	4		8

людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані.				
11. Психотерапевтична допомога дітям із травмивним досвідом	10		2	8
12. Психотерапевтична допомога особам з різними типами залежності	10		2	8
Усього	120	28	12	80

6. Теми лекцій

№№ п/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Загальні питання кризової психотерапії.		
1.	Методологічні основи та система принципів кризової психотерапії	4
2.	Основні поняття, що використовуються в межах кризової психології та психотерапії, їх семантичний та феноменологічний аналіз	2
3.	Методичний арсенал психологічних засобів корекції кризових станів особистості	4
4.	Психотравмивні і кризові ситуації	2
5.	Світовий досвід психотерапевтичної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравмивних ситуацій	2
6.	Діагностичний інструментарій у реабілітаційному процесі	4
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти кризової психотерапії.		
7.	Основні принципи надання психотерапевтичної допомоги постраждалим внаслідок психотравмивних ситуацій	2
8.	Подолання наслідків психотравми: невідкладна психотерапевтична допомога	2
9.	Психотерапевтична допомога під час горювання	2
10.	Особливості надання психотерапевтичної допомоги людині, яка перебуває у передсуїцидальному стані	4
Разом		28

7. Теми практичних занять

№№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Збереження психічного здоров'я та професійного довголіття кризових психотерапевтів	2
2	Сучасні напрями й організація психологічної допомоги при кризових станах особистості	2
3	Психотерапевтична допомога клієнтам в ситуаціях переживання суїциду близької людини	2
4	Психотерапевтична допомога при посттравматичному стресовому розладі	2
5	Психотерапевтична допомога дітям із травмивним досвідом	2
6	Психотерапевтична допомога особам з різними типами залежності	2
Разом		12

8. Самостійна робота

№№ п/п	Тема	Кількість годин
1.	Переживання суїциду близької людини	8
2.	Екстрена психотерапевтична допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації	8
3.	Травмафокус – нейропсихотерапевтичний метод опрацювання психотравми (Т. Вебер)	8
4.	Психотерапевтична допомога під час горювання	8
5.	Психотерапевтичні рекомендації для постраждалих з метою послаблення стресу	8
6.	Алгоритм діяльності практичного психолога щодо організації та проведення превентивно-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання аутодеструктивної поведінки серед персоналу МНС України	8
7.	Методики прогнозування суїцидальної поведінки персоналу МНС України	8
8.	Діти й горе. Психотерапевтична допомога дітям в ситуаціях гострого горя.	8
9.	Психотерапевтична допомога особам з різними типами залежності	8
10.	Психотерапевтична допомога дітям із травмивним досвідом	8
Разом		80

9. Індивідуальні навчально-дослідні та науково-дослідні завдання.

Передбачається вивчення додаткових питань для самостійного опрацювання, які не входять до плану аудиторних занять і забезпечують поглиблене вивчення студентами тем в процесі підготовки до практичних занять.

1. Криза й критична ситуація. Кризова подія.
2. Психічна травма. Психологічний зміст переживання.
3. Сучасні напрями й організація психологічної допомоги при кризових станах особистості.
4. Програма кризової допомоги як моделі розв'язання проблем.
- 5 Психологічна допомога в умовах втрати особистісної цілісності.
6. Загальнотеоретичні передумови аналізу проблеми суїцидальної поведінки в контексті основних наук про людину.
7. Фактори суїцидальної небезпеки. Індикатори суїцидального ризику
8. Особливості проведення психотерапевтичної бесіди з людиною, яка знаходиться в передсуїцидальному стані.
9. Специфічні поведінкові та психологічні прояви алкоголізму.
10. Основні критерії та стадії формування наркотичної залежності.
11. Загальні принципи надання психологічної підтримки населенню, постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій (за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я).
12. Умови успішного встановлення психотерапевтичного контакту.
13. Міжособистісний простір. Стимулятори психологічних бар'єрів.
14. Норми безпечної поведінки. Види віктимізації. Типи жертв.
15. Булінг як соціально-психологічний феномен, булінг-структура, психологічні засоби протидії булінгу.
16. Внутрішні ресурси в переживанні травматичних подій та кризових ситуацій.
17. Депресивні стани. Консультування клієнтів, що долають кризу середини життя.
18. Визначення віктимності. Гіпервіктимність та гіповіктимність.
19. Психотерапевтична робота в галузі віктимології.
20. Екзистенційні виміри та кризові переживання особистості.

10. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- за домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- в залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмій та навичок, перевірки й оцінки знань, а також
- усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- бліц-опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- реферативні виступи;
- тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей або захисту реферативних робіт.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Кількість балів за дисципліну розглядається як сумарний бал, що включає поточну успішність, додаткові бали за виконання індивідуальної роботи.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

СПРН 4 – лекція (інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), бесіда, обговорення, навчальна дискусія, інструктаж; вправа, метод проектів, моделювання психологічного експерименту, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань,

вправи, групові дискусії, дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси спостереження, демонстрація;

СПРН 5 – розповідь, бесіда, обговорення; моделювання психологічного експерименту, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань, вправи, групові дискусії, дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси; рольові, ділові, дидактичні ігри;

СПРН 6 – лекція (інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), обговорення, інструктаж; вправа, моделювання психологічного експерименту, виконання психодіагностичних завдань, зокрема, психологічних тестів; виконання психологічних завдань, вправи, дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси; спостереження.

11. Методи контролю

Усний, письмовий, програмований контроль.

12. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є іспит.

Іспит з дисципліни «Кризова психотерапія» – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу виключно на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни і не передбачає окремого навчального заняття для приймання іспиту. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю і за виконання індивідуального завдання.

Оцінка з дисципліни визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності у балах, що виставляються на кожному семінарському занятті за відповідною темою і кількістю балів за виконання індивідуального завдання. Результати складання заліків оцінюються за двобальною шкалою: «зараховано», «не зараховано».

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання														Екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2									Інд. завд.
Т 1	Т 2	СР 1	Т 3	СР 2	СЗ 1	КР 1	Т 4	Т 5	СР 3	Т 6	СЗ 2	КР 2	10	60	40	
3	3	4	4	4	4	5	3	4	3	4	4	5				

Шкала оцінювання: національна та ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90 – 100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань
-

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83 – 89	B
	75 - 82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68 – 74	D
	60 - 67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0 – 34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій
2. Плани практичних занять
3. Завдання для самостійної роботи студентів
4. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів.

14. Рекомендована література

Основна

1. Василюк Ф.Е. Психология переживания.- М.: Изд. МГУ, 1984.-200 с.
2. Гостюшин А.В. Человек в экстремальной ситуации.-М.: Армада-Пресс, 2001.-384 с.
3. Гнездилов А.В. Психология и психотерапия потерь.-СПб.: Речь, 2002.-162 с.
4. Гремлинг С., Ауэрбах С. Практикум по управлению стрессом.- СПб.: Питер, 2002.-240 с.
5. Католик Г., Корнієнко І. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим.- Львів: Червона Калина, 2003.-124 с.
6. Керрел С. Групповая психотерапия подростков. - СПб.: Питер, 2002. - 224 с.

7. Козлов В. В. Работа с кризичной личностью: Методическое пособие. - М.: Психотерапия, 2007. - 336 с.
8. Крукович Е.И., Ромек В.Г. Кризисное вмешательство.-М.: Европейский гуманитарный университет, 2003.-92 с.
9. Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях.- Р.н.Д.: Феникс, 2005.-315 с.
10. Пушкарев А.А., Доморацкий В.А., Гордеева Е.Г. Посттравматическое стрессовое расстройство: диагностика, психофармакотерапия, психотерапия.-М.: Изд-во Института психотерапии, 2001.-128 с.
11. Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях.-СПб., Речь, 2004.-256 с.
12. Ромек В. Г. Поведенческая психотерапия. - М.: Асадетіа, 2002. - 192 с.
13. Соловейчик М.Я. Кризис и основы кризисной интервенции //Мастерство психологического консультирования / А.А. Бадхен, А.М. Родина (ред.) - СПб., Европейскийдом, 2002.-240 с.
14. Старшенбаум Г.В. Суицидология и кризисная психотерапия.- М.: КогитоЦентр, 2005. - 376 с.
15. Тарабрина Н.В. Практикум по психологи посттравматического стресса.- СПб., Питер, 2001.- 272 с.

Додаткова:

1. Зиновьева Н.О., Михайлова Н.Ф. Психология и психотерапия насилия. Ребенок в кризисной ситуации.- СПб.: Речь, 2005.-248 с.
2. Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации: Справочник практического психолога.- М.: Изд-во Эксмо, 2006.- 960 с.
3. Малкина-Пых И.Г. Психология поведения жертвы.-М.: Изд-во Эксмо, 2006.-1008 с.
4. Меновщиков В.Ю. Психологическое консультирование. Работа с кризисными и проблемными ситуациями.- М.: Смысл, 2005.-182 с.
5. Москалец В.П. Психология суїциду.- К.: Академвидав, 2004.- 288 с.
6. Эффективная психотерапия посттравматического стрессового расстройства. - М.: Когито-Центр, 2005. - 467 с.
7. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия.-М.: Класс, 1999.- 576 с.